

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS AMŽIAUS PAGRINDU VŠĮ THOMO MANNO KULTŪROS CENTRO ORGANIZUOJAMAME ESĖ KONKURSE TYRIMO

2020 m. rugpjūčio 13 d. Nr. (20)SI-1)SP-69
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau vadinama Tarnyba) 2020 m. birželio 4 d. buvo gauta informacija apie tai, kad VšĮ Thomo Manno kultūros centras (toliau – Centras) 2020 m. liepos mėnesį Nidoje vykstančio Thomo Manno festivalio metu organizuoja esė konkursą, kuriame „gali dalyvauti jaunimas nuo 18 iki 26 metų imtinai“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – lygių galimybių kontrolierė) 2020 m. birželio 17 d. sprendimu Nr. (20)SI-1 pradėjo tyrimą savo iniciatyvą dėl galimos diskriminacijos amžiaus pagrindu Centrai organizuojant esė konkursą.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, lygių galimybių kontrolierė 2020 m. birželio 25 d. raštu Nr. (20)SI-1)S-377 kreipėsi į Centrą ir paprašė motyvuotai paaiškinti, kas yra esė konkurso organizatorius ir kieno sprendimu buvo patvirtintos esė konkurso sąlygos; ar asmenims, vyresniems nei 26 metai, yra ribojama galimybė dalyvauti esė konkurse; jei taip – dėl kokių priežasčių.

Taip pat paprašyta pateikti kitą su tyrimu susijusią informaciją.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2020 m. liepos 1 d. Tarnyboje buvo gautas Centro 2020 m. birželio 30 d. raštas Nr. (1.4)7-10 „Atsakymas į raštą „Dėl informacijos pateikimo“, kuriuo buvo atsakoma į Tarnybos pateiktus klausimus.

Centras teigia, kad konkursas nėra „prekė, gaminys ar paslauga“, kaip rašoma Tarnybos rašte. Tai yra kultūrinė edukacijos priemonė, skirta tam tikro amžiaus tikslinei grupei, jos kūrybinių potencialų atskleidimui.

Esė konkurso organizatorius yra Centro kuratoriumas, veikiantis pagal įstaigos nuostatus. Esė konkurso taisyklės buvo nustatytos 2016 m. rugsėjo 18 d. Centro kuratorių susirinkime, siekiant sudominti jaunąją kartą renginiais, vykstančiais tarptautinio Thomo Manno festivalio metu, suteikti galimybę gabiems jauniems žmonėms pasitikrinti savo jėgas ir greičiau patekti į rimtosios literatūros pasaulį. Šiame konkurse debiutavo nemažai talentingų jaunų žmonių, kuriems Thomo Manno kultūros centras suteikė galimybę pristatyti savo kūrybą Thomo Manno festivalyje „lygiaverčiai su daug didesnę patirtį ir brandą turinčiais asmenimis“. Reiklūs ekspertai stengiasi atrinkti pačius geriausius kūrinius, atitinkančius kasmet patvirtinamą naują Thomo Manno festivalio temą. Konkursas skatina literatūrinius ieškojimus, stabdo pigaus komercinio efekto mėgėjus.

Konkurso sąlygos yra skelbiamos viešai. Formaliai patvirtintų nuostatų nėra. Ekspertų komisiją parenka Centro kuratoriai. Pažymėtina, kad 2020 m. esė konkurso išlaidos dengiamos Centro lėšomis.

Esė konkurso sąlygose nurodoma amžiaus kategorija yra 18–26 metai, taip „orientuojamasi į studentinio amžiaus vidurkį. Paskelbus šių metų konkursą, gavome nemažai kūrinių, jų tarpe, esė atsiuntė 1 asmuo 17 metų ir 1 asmuo 25 metų. Vidurkis rašiusiųjų ir atsiuntusiųjų yra 21 metai. Per 4 konkurso organizavimo metus nesame gavę nei vienos kūrėjo esė, vyresnio kaip 25 metai.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Centras, organizuodamas esė konkursą ir numatydamas, kad jame gali dalyvauti tik 18–26 metų amžiaus asmenys, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 ir 2 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas; suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, 4 kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Nagrinėjamu atveju Centro interneto tinklalapyje www.mann.lt buvo skelbiama informacija apie Centro organizuojamą esė konkursą: „Norėdamas skatinti jaunimo sąmoningumą bei dalyvavimą kultūriniame gyvenime, Thomo Manno kultūros centro kuratoriumas ketvirtą kartą skelbia esė konkursą festivalio tema“. Viena iš konkurso sąlygų – „konkurse gali dalyvauti jaunimas nuo 18 iki 26 metų imtinai.“ Konkurso aprašyme taip pat pateikia informacija: „Trijų geriausių esė autoriai festivalio metu viešės Nidoje (apmokama kelionė Lietuvoje ir nakvynė), dalyvaus esė skaitymuose ir kituose festivalio renginiuose, bus apdovanoti.“

Pabrėžtina, kad, remiantis Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkto nuostatomis, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas. Remiantis 8 straipsnio 2 punkto nuostatomis, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas taip pat privalo suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ir privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostato, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Centras visų pirma pažymi, kad esė konkursas nėra „prekė, paslauga ar gaminys“, bet „edukacinė priemonė“, skirta konkrečiai amžiaus tikslinei grupei, „jos kūrybinių potencialų atskleidimui“. Pažymėtina, kad, pagal tarptautinę (Nicos) prekių ir paslaugų klasifikaciją¹, pramoginių ar mokomųjų konkursų rengimo veikla yra įtraukta į paslaugų sąrašą (bazinis paslaugos Nr. 410010). Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad esė konkurso, kurį Centras apibūdina kaip

---

1

https://search.vpb.lt/pdb/niceclass/search;jsessionid=36F36A4ACBEDF844C1BB1DD15D0BDCA6?class_number=&first_letter=&class_term_lt_mc=has&class_term_lt=konkurs%C5%B3%20&class_term_en_mc=has&class_term_en=&basic_number_mc=eq&basic_number=&version_year=2020

edukacinę priemonę, organizavimas laikytinas paslauga. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Centro organizuojamam esė konkursui turi būti taikomos Lygių galimybių įstatymo nuostatos, t. y., draudimas diskriminuoti šiame įstatyme numatytais pagrindais, įskaitant amžiaus.

Pagal Centro rašte išdėstytus argumentus, esė konkursas organizuojamas siekiant sudominti jaunąją kartą renginiais, vykstančiais Thomo Manno festivalio metu, suteikti galimybę gabiems jauniems žmonėms pasitikrinti savo jėgas ir greičiau patekti į rimtosios literatūros pasaulį. Centras taip pat pažymėjo, kad nustatyti amžiaus kriterijumi yra orientuojamasi į „studentinio amžiaus vidurkį“. Taigi pagal Centro pateiktą informaciją darytina išvada, kad tikslas yra sudominti Thomo Manno festivalio renginiais ir paremti / paskatinti dar patirties neturinčius rašytojus. Pažymėtina, kad amžius nėra tiesiogiai susijęs su patirties neturinčio rašytojo kūryba, t. y., ir vyresnio amžiaus asmenys gali būti neturintys patirties, nedalyvavę rimtosios literatūros pasaulyje, taigi vyresnio amžiaus asmenims gali būti tiek pat sunku įsitvirtinti literatūros srityje kaip ir jaunesniems asmenims.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad Centras, numatydamas amžiaus reikalavimą (nuo 18 iki 26 metų) asmenims, norintiems dalyvauti esė konkurse, tiesiogiai diskriminuoja kito amžiaus asmenis dėl jų amžiaus.

Jeigu Centro organizuojamo esė konkurso tikslas yra skatinti patirties neturinčių rašytojų įsitvirtinimą literatūros pasaulyje ir sudominti savo renginiais, Centras galėtų numatyti kitus kriterijus, nesusijusius su asmens amžiumi, bet su asmens patirtimi literatūros srityje (pavyzdžiui, anksčiau neišleidęs / nepublikavęs savo literatūrinių kūrinių ar pan.).

Atkreiptinas dėmesys, kad Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje numatyti konkretūs atvejai, kurie nėra laikomi tiesiogine diskriminacija (baigtinis sąrašas). Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 1 punkto nuostatas, tiesiogine diskriminacija nėra laikomi įstatymų nustatyti apribojimai dėl amžiaus, kai tai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis. Taigi pagal Lygių galimybių įstatymo nuostatas, apribojimai dėl amžiaus gali būti pateisinami tik įstatymu, o nagrinėjamu atveju nėra įstatymo, kuris numatytų, kad esė konkurse gali dalyvauti tik specifinio amžiaus asmenys.

Konstatuotina, jog Centro organizuojamo esė konkurso sąlyga, įtvirtinanti, kad konkurse gali dalyvauti tik 18–26 metų amžiaus asmenys, nepagrįstai riboja kitų amžiaus grupių asmenų teises dalyvauti konkurse, taip pažeidžiant Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 ir 2 punktuose numatytas pareigas, t. y., asmenys yra tiesiogiai diskriminuojami amžiaus pagrindu.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta pirmiau, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į Centrą ir siūlyti nutraukti lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus, t. y., panaikinti esė konkurso sąlygas, įtvirtinančias, kad esė konkurse gali dalyvauti tik 18–26 metų amžiaus asmenys.
2. Įpareigoti Centrą išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti lygių galimybių kontrolierių per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.
3. Su šiuo sprendimu supažindinti Centrą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01119 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė